

Ilinniartitsissutissaq sanaajuvoq Meeqqat Ikiortigimit
aammalu PiSiu suleqatingalugu

CHAT PAARALUGU Klassit 4.-7.

Illoqut

Ilinniartitsisoq	3
Sungisarneq 1: Brainstorm - Sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersueqatigiineq	4
Sungisarneq 2: Oqaloqateqarneq	6
Sungisarneq 3: Allakkanik nakkartitsivik	7
Sungisarneq 4: Video atorlugu suliaqarneq	9
Sungisarneq 5: Qanoq isumaqarpisi?	10
Sungisarneq 6: Inatsisit pillugit nalorsittaarineq	11
Sungisarneq 7: Ajunngila?	13
Sungisarneq 8: YouTube atorlugu ilisarititsinerit	14
Sungisarneq 9: Immissinnut apeqqarissaarfigigitsi	15
Sungisarneq 10: Isumassarsinermit ilorrisimaarnermut	16
Sungisarneq 11: Atuaqatigiit siunnersuutai malittarisassaataallu pitsaasut	17
Attavissat	21

Ilinniartitsisoq

Atuartitsinermit atortut eqaatsumik atorpeqarsinnaapput. Sungiusaatit inuttut ineriartornermut, kalaallisut, danskisut inuiaqatigiilerinermut atuartitsinermit immikkut ittumik tulluarsagaapput.

Oqarasuaat aamma interneti atorlugu inuuneqarneq oqaluttuarineqarput aamma atuartut assigiinngitsunik pisuusaartitsillutik sungiusartarsinnaapput soorlu aamma interneti atorlugu toqqaannartumik piviusumik aallaaveqarluni sungiusartinneqartarsinnaallutik.

Atuaqatigiit ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit sungiusartarsinnaapput.

Atortut siullermeertumik klassimi atorpeqalerpata sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersueqatigiilluni sungiusarneq aallartinneqarsinnaavoq (sungiusaatit 1 aamma 2, taakkua aamma ataatsikkoortinneqarsinnaapput). Atuartut uani namminneq isumassarsiussapput.

Sungiusarnerit nalaanni assersuutitsialaat misigisallu klassimi atorpeqarsinnaapput aamma kingusinnerusukkut sungiusartarnissani sinaakkutinik pilersitsisinnaallutik.

Sungiusaatit qanoq tigussaatisumik sammisaqartigissanersut ilinniartitsisup nammineq nalilertassavai (sungiusaat 3-miit qummut) qanorlu aallartinneqartassanersut aalajangertassalluni. Sunilluunniit eqqaasaqartarluni minutsini 30-ni oqaasertalersueqatigiittoqarsinnaavoq imaluunniit tiimi atuarfiusoq tamaat sungiusartoqarsinnaalluni.

Sungiusarneq 1

Brainstorm – Sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersueqatigiinneq

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Oqaloqatigiinnerup isumannaatsup atuartitsissutiginerata aallartinnerani ilinniartitsisoq oqarasuaatip angallattakkap internetillu atoneranik aamma inuusuttut qarasaasiamik atuinerminni qanoq inississimaffeqartarnerinik soqutiginnilluni paasinnillunilu takutitsisinnaassappat pitsaanerpaassaaq. Klassimi ataatsimoorluni sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersuinerimi ilinniartitsisup apeqqutit ataani allassimasut aallarniutigisinnaavai.

Atuartut imaaliallaannaq eqqaasinnaasaminik oqaasertalersuitikkitt pisariaqartikkussiullu apeqqutip imaluunniit sungiusarnerup tullianut ingerlaqqittarlutit. Atuartut namminneq amerlanertigut ima oqaasertalersuillutik aallartittarput: "... misiliniuuara" aamma "ataasiarlunga ...", taama oqartarnerit klassimi eqqartussallugit assersuutissaqqittuupput, taamaalilluni atuartut internetimi pisinnaasut assigiinngitsut eqqarsaatersorfigisinnaavaat.

Atuartut namminneq assersuusiorlutik oqaasertalersuigaangata tapersersortakkit. Internetimi nuanniitsumik misigisatik pillugit angajoqqaaminnut oqaluttuaramik qanoq angajoqqaatik qisuariarsimanersut oqaluttualissappata iliuuserisimasaat akuerisigit. Atuartoq pisumik aaqqiivigineqarsimanngitsumik oqaluttuarpata taanna eqqartorsiuk atuartorlu ikiorlugu.

Sungiusaat 1 aamma 2 pisariaqartitsineq naapertorlugu ataatsikkoortinneqarsinnaapput. Imannarujussuaq aqutsisoqarnissaaq pisariaqanngilaq, ilinniartitsisup kikkut tamarmik tusarneqarnissaannik periarfissaqartoq qulakkeerinniinnassaaq aamma atuartut allamut saanneri maluginiaannassavai tigussaasulinnillu sungiusaatinik pisariaqartitsisoqarnerisooq maluginiassallugu (sungiusaatit 3-10).

Atuartunut apeqqutit – internetimi nuannnersumik nuanninnginnerusumillu misigisakkat pillugit sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersueqatigiinneq:

Internet ilinnut qanoq pingaaruteqartigiva?

- Internet oqarasuaallu angallattagaq atorsinnaajunnaarukkit kikkut attaveqarsinnaajunnaassavigit?

- Inuusuttuinnaat qupperneqarpat oqaloqatiginnittarfeqarlutillu?
- Inersimasut inuusuttullu inuit attaveqatigiittarfiini attaveqatigiittarneri assigiinngissuteqarpat?
- Internetimi allatagut uatsinnullu kiinnakkut isigaluta oqaaserisartakkavut assigiinngissuseqarpat? Suna assigiinngissutigaat? Assigiinngissutaat nuannersuaa imaluunniit nuanniitsuua? Imaluunniit nuannerlunilu nuanniittarpa?
- Internetimi nuannersut suut misiginikuuigit, soorlu assersuutigalugu ikinngutiginnermi, pinnguarnermi imaluunniit allatut pisoqarnerani?

Sungisarneq 2

Oqaloqateqarneq

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Sungiusarnermi uani klassimi atuartut internetimi oqarasuaammilu angallattakkami allanut nuanninngitsumik sooq allattarnersut eqqartorneqassapput. Atuartut kukkusumik peqqissimissutigisaminnillu sooq allattarnitik oqaluttuaralugit eqqartueqatigiinnissaat siunertaavoq.

Atuaqatigiit tamarmiusut: ilinniartitsisup kikkut atuaqatigiinni allassimasatik imaluunniit oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugu iliuuserisimasaminnik peqqissimissuteqarnersut aperisinnaavai. Atuartut akissutigisinnaasaat ilinniartitsisup allattarfissuarmut allattorsinnaavai atuaqatigiillu aperalugit taakkua sumit peqquteqarnersut ilisarineraat. Malitsigiinnarlugu ilinniartitsisup atuaqatigiit oqarasuaat angallattagaq atorlugu killissamik qaangiinnermut suut peqqutaasinnaanersut aperisinnaavoq atuartullu akissutaat allattarfissuarmut ilinniartitsisup allattussavai.

Oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugit isumaqatigiinngilersarnermut peqqutaasartut

- Atuarfimmi taakkua eqqartorneqarnikuunngimmata
- Annersinneqarsimagaanni "akiniaarusukkama"
- Kakkanniarama
- Piumalliallariarama
- Allat taama iliortarmata ilaarsillunga
- Akuerineqarusullunga imaluunniit "likes-erneqarusukkama"
- Inuk eqqortumik oqaloqatigissallugu ajornartorsiutigisarakku
- Alla qanoq annersitsigisalugu ilisimanginnakku

Ilinniartitsisup ataatsimoorluni sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersueqatigiinnermut peqqutaasartut aqussinnaasariaqarpai aamma internet atorlugu taama nuanniitsigisunik sooq allattarnermut peqqutaasarnersut aperisinnaasariaqarpoq. Internetimi nammineq iliuuserisartakkat oqaloqatigiissutigineqarnissaat uani pineqarpoq aamma sungisarneq una sungisarnernik aalajangersimasumik sammisaqarnerusunik malitseqarumaarpoq, soorlu sungisarnerit 3-10.

Sungisarneq 3

Allakkanik nakkartitsivit

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Sungiusarnermi uani atuartut allat inissisimaffianiillutik misilissavaat aamma misiginneqatiginninnissinnaanerminnut akisussaaffimillu tiguisinnaanerminnut sungiusassallutik. Inuusuttut akuttunngitsumik qanoriliussanerlutik nalornisarput, ingammik avitseqatigiissutaasut pillugit imaluunniit allanik avitseqatigisassarinnikkaluaminnik namminneerlutik avitseqatissarsiorsimatillutik. Inuusuttoq ima inissisimaleratarsinnaasarpoq ikinngunni sanngilleqqasoq sunnertiasuunngoqqasorlu allanit taakkua pillugit avitseqateqarsimallutik imaluunniit internetimi namminneq pillutik allaaserinnittoqartoq paasisimallugu. Taama pisoqarnerani qanoriliortoqartarpa?

Sungiusarnermi uani atuartut marloqiusamik inissisimaffigisartakkaminni qanoriliortarnissaminnik suliaqartinneqassapput aamma allakkat nakkaatitsivianni apeqqutit qanoq aaqqiivigisassanerlugit ataatsimoorlutik eqqartueqatigiisinneqassapput. Apeqqutit allakkat nakkaatitsivianniittut tamarmik eqqortuupput ukioqatigisaannit allanneqartut - paasisutissaq taanna atuartunut ilisimatitsissutigineqassaaq, tassami apeqqummut atuartut qaninnerusumik misinnarsinnaaneri ilimanarpoq.

Allat killigititaannik qaangiinaveersaarnissaq uani anguniagaavoq. Taamaattumik inuit allat killigititaannik qaanngiisut, inatsisunik unioqqutitsisut qinngasaarisullu atuartunit ilisaritinniassallugit ilinniartitsisoqassaaq.

Eqimattat: suleqatigiit marlukkartussanngorlugit eqimattanngortinneqassapput, ajornanngippat nukappiaqqat niviarsiaqqallu akuleriaartinneqassallutik. Eqimattap apeqqut allakkanut nakkartitsivimmiittoq makissavaa aamma akissusiussapput kingusinnerusukkat atuaqatigiinnut akissusiartik saqqummiutissavaat. Apeqqummut ikiorsiissutit atorlugit atuartut akissusiorneranni ilinniartitsisoq ikiuussinnaavoq:

- Normu qassi makippisiuk?
- Apeqqummi suna pineqarpa?
- Inuk taanna illit nammineq ikinngutigisuugukku qanoriliussavit?
- Inuup taassuma ilinniartitsisoq, angajoqqaq, politiit allalluunniit oqaloqatigissavai?

Sungiusaatitut apeqqutit qulaaniittut aallaavigalugit apeqqutit allakkat nakkaatitsivianiittut minutsit 15-20-t atorlugit atuartut akissusiussapput. Ilinniartitsisup eqimattat ataasiakkaarlugit

sumik eqqartuisimangersut qanorlu paasisaqarsimangersut apersussavai. Eqimattamiittut marluk nikuillutik imminnut apersussapput siulliup aappi nipituumik atuarluni aperisassavaa taamaalereerpat aappaata eqimattap akissutaa nipituumik atuartassavaa. Eqimattat allat apeqqutip allakkat nakkartitsivianniittup aaqqiissutissaatut siunnersuutaat ilaassutigigititaakkit ilassutillu taakkua atuaqatigiinni eqqartortittarlugit.

Sungisarneq ima itisilerneqarsinnaavoq: Sungisarneq naammassippat atuartut namminneq apeqqusiortinneqassapput, nassiussinermi atitik allassanngilaat tamatumalu kingorna atuaqatigiit namminneq marloqiusamik inissisimaffigisartakkatik nalunaaquttap-akunnerata ingerlanerani kingusinnerusukkut suleriaaseq taanna atorlugu apeqqummik eqqartuissinneqassapput.

Sungisarneq 4

Video atorlugu suliaqarneq

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Internet atorlugu inuit killissaminnik qaanngiiffigitittarneri atuartunit oqaloqatigiissutigineqartarnissaat sungiusarnermi uani siunertaavoq. Eqqorneqartuulluni qanoq misinnartarpa? Ikinngut qanoq ikiorneqarsinnaava? Inunnit allanit avitseqartarnissaq qanoq pinaveersaarneqarsinnaava? Filmi atorlugu ilinniartitsisup assit inunnik tamataqanngitsunik assilisat videoliallu avitseqatigiissutiginnissaat inerteqqutaasoq erseqqissarsinnaavaa. Taamaalilluni inuiaqatigiilerinermut taanna atatinneqarsinnaavoq, tassami atuartut inatsisinik kalaallisut danskisulluunniit attuumassutilinnik ilinniartinneqassapput. Tassanilu attaveqatigiittarfimmi sammisat misissueqqissaarnerannut attuumassuteqartinneqarsinnaalluni.

Atuaqatigiit tamarmik videomik isiginnaassapput, tassani niviarsiaqqap ullormi atuarfiusumi atuarnera takutinneqassaaq.

Niviarsiaqqap kanngutsaattuliorluni/tamataqarani assiminik aapparminut nassiussilluni avitseqateqarnera inatsisinik unioqqutitsineruvoq.

Filmi "Er du blevet delt?" ("avitseqataassutaanikuuit") atuaqatigiulluni inissinni isiginnaarsiuk, uaniittoq: https://www.youtube.com/watch?time_continue=19&v=TGwbP4cm5rE

Atuaqatigiit filmi ataatsimoorlutik isiginnaassavaat tamatumalu kingorna atuartut pingasut-sisamakkaarlutik – nukappiaqqat niviarsiaqqallua akuleriaartillugit – eqimattanngortinneqassapput eqimattat ataasiakkaat apeqqutit ilaat ataaseq akissuteqarfigissavaat. Eqimattap iluanit inuup ataatsip apeqqut ataaseq makissavaa, taamaalilluni eqimattat ataasiakkaat tamarmik immikkut apeqqutininik assigiinngitsunik akissuteqarsinnaalissapput.

- Ilissi isumarsi naapertorlugu qanoruna pisoqartoq? Inuup suna misigisimavaa aamma atuaqataasa suut nalunngilaat?
- Inatsisinik unioqqutitsisoqarpa? Angerussi, qanoq inatsisinik unioqqutitsisoqarpa?
- Inuk qanoq sunnertissimasorivisiuk? Misigissutsit sorliit inuup, namminerminut, ikinngutiminut, angajoqqaaminut siunissaminullu tunngasut suut aqqusaarunarpai?
- Filmimi eqqorneqartutut illit ikinngutit pineqartuuppat qanoriliussavit?

Tamatuma kingorna eqimattat akissutaat atuaqatigiit ataatsimoornerini ilinniartitsisup tusarnaassavai.

Sungisarneq 5

Qanoq isumaqarpisi?

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Misigissutsit, ataqqinninneq imminullu naleqartinnerit internetimik atuilluni qanoq sunnertissinnaasarnerinik oqaloqatigiinnissutiginnissinnaaneq sungiusarnermi uani siunertaavoq. Atuartut inuusuttuulluni tamatigut oqittuunnaaneq ajormat internetimik atuinerminni qanoq pissusilersortarnersut namminneq imminnut ilisimasaqalernissaannik sungiusaanermi siunertaavoq.

Issiaviit iloqqasunngortillugit inississigit. Peqataasut amerlassusaannit issiavimmik ataatsimik sinneqartuarnissaq qulakkeersiuk. Inuusuttut piareerpata oqaluttuat arlallit (assersuutit takukkit) atuassavatit. Isumaqataasut issiaannartassapput. Isumaqataaangitsut issiavimmut inoqangitsumut nuullutik ingittassapput (arlallit nuussinnaasarput). Nalornigaanni issiaannarluni talit paarlatsinneqartassapput.

Inuusuttut toqqagaat pillugit aperisaarit. Oqallinneq inissaqartiguk. Oqaatsit tulluutinngitsut oqaatigineqaqqusaannginnerinik oqaasinnguillutit erseqqissuliorit. Kikkut tamarmik toqqissimasumik misigisimatinneqassapput.

Oqaluttuaq eqimattamut tulluuttoq toqqaruk. Sumulluunniit attuumassuteqanngitsoq aallartissutigiuk, soorlu ima aallartitsisoqarsinnaavoq:

- Sila ukiukkut nuannarisarpara
- Oqarasuaatinga angallattagaq tigungminngikkaangakku uisakajaalertarpunga

Killigititat, pissusilersorneq internetilu apeqqusiorfiginiarlugit siunnersuutit:

- Oqarasuaatinga angallattagaq, tabletera imaluunniit qarasaasiara ullut tamaasa atortarpara
- Oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugit ikinngutit allaffigisinnaallugit nuannersuuvoq
- Oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugit ilinnut allattut imaluunniit iliuuseqartut pillugit illit aliasunnikuuit?
- Allat killigititaanik internet atorlugu qaangiisimatilluni utoqqatserneq ajornakusoorsinnaasarpa?
- Oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugit allannikuuit imaluunniit iliuuseqarnikuuit peqqissimissutigisarnik?
- Oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugit oqaloqatigiinnermi allat killigititaannik qaangiinerluni nalorninarsinnaasarpa?
- Oqarasuaat angallattagaq internetiluunniit atorlugit nuanniitsumik pisoqartillugu qanoriliussanerlutit imaluunniit qanoq akissanerlutit nalornineq misiginikuuviuk?
- Oqarasuaat angallattagaq, pinnguarneq internetimiluunniit pisut pillugit angajoqqaatit oqaloqatigikkajuttarpigit?

Sungisarneq 6

Inatsisit pillugit nalorsittaarineq

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Inatsisini suut unioqqutitsinerunnginnersut imaluunniit suut unioqqutitsinerunersut atuartunut ilisimatitsissutigineqarnissaat uani siunertaavoq. Sungiusarneq una inuiaqatigiilerinermi atorineqarsinnaavoq, tassanimi inuiaqatigiit inatsisaat malittarisassaataallu atuartut ilinniartarpaat. Sungiusarneq una pingaartuuvoq, tassami atuartut inatsisini suut unioqqutitsinerunnginnersut imaluunniit suut unioqqutitsinerunersut ilisimallugit sungiusarnerni allani sungisartarpaat. Oqaaseqatigiit aappaluttumik allannillit eqqunngitsuupput qorsummili allassimasut eqqortuullutik. Qalipaait taakkua atuartunit takuneqassanngillat, atuartummi namminneq eqqoriartussaavaat.

Sunilluunniit eqqaasaqartarluni oqaasertalersuinerup kingorna ilinniartitsisup inatsit erseqqissumik atuartunut atuffassissutigissavaa. Internetimi iliuutsit inatsisinik unioqqutitsisut atuartunit ilisarineqarsinnaaniassammata aamma taakkua qanoq qisuariarfigisinaanerlugit sungiusaatit tulliuttut sungiusaaffigissallugit isumassarsiatsialaassaaq.

Ima marlunnik assigiinngitsunik periarfissaqarluni sungiusartoqarsinnaavoq: atuartut oqaatigisai ilinniartitsisup allattarfissuarmut allattarsinnaavai atuartullu eqqoriaatinneqartarsinnaapput aamma atuartut immikkoortiterlutik suut eqqornersut suullu eqqunnginnersut allattuillutik “eqqoriaasaqattaartinneqarsinnaapput” – tassani ilinniartitsisoq kaajallaasarluni allatat qanoq paasineqarsinaanerinik nassuiaasarsinnaavoq.

Eqqorpa eqqunngilaluunniit – inatsit qanoq oqarpa?

Allallu assinik avitseqatigiissinnaatitaajuannarpugut. Taanna ima paasineqassaaq: allat assingi qanorluunniit pisoqaraluarpat avitseqatigiissutiginissai inatsisini inerteqqutaanngilaq.

Inuit ataasiakkaat inuunerinit assit avitseqatigiissutiginissaat inatsisinik unioqqutitsineruvoq, tamannali unioqqutitsinerussanngilaq assimiittup avitseqatigiissutaanissaminut akuersissutaanik pisimatilluni.

Inuit allat tamataqaratik assinginik avitseqateqarneq inatsisinik unioqqutitsinerunngilaq. Inuup nammineq tamanna pisuussutigisarpaa.

Inuit allanik nikassaasut imaluunniit inuunerinik kanngutsaattuliorlutik assilisaat filmiliaallu avitseqatigiissutigineqarnissaat inatsisunik unioqqutitsinerupput.

Inuup 18-it inorlugit ukiullip atoqateqarluni assinginik avitseqateqarneq inatsisunik unioqqutitsineruvoq. Meeqqanik atoqateqartunut inatsisip taakkua iluanniipput.

Tamataqanngitsup assinganik uannik avitseqatiginnittoqarpat taanna pigiinnassavara, naak avitseqatiserinnittut kingusinnerusukkut oqarfigigaluaraannga nungutissaginga.

15-inik ukioqalereersimagaanni aappaq ikinngutigilluagarluunniit atoqatigalugu assilisaq avitseqatigeqqusaavoq. Tigusimagaanni avitseqatiginiarlugu nassiateqqeqqusaanngilaq. Nassiussisup nunguteqquppagu nunguterneqassaaq. Nunguteqquneqareersoq pigiinnaraanni inatsisunik unioqqutitsisoqartarpoq.

Sungiusarneq nangillugu: **Sungisarneq 7**

Sungisarneq 7

Ajunngila?

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Sungiusaat "eqqorpa eqqunngilaluunniit" naammassippat atuartut namminneq inatsisunik unioqqutitsinernik assersuusiortinneqarnissaat isumassarsiatsialaassaaq.

Inuup inuuneranik nakkarsaaneq imaluunniit kanngutsaattuliorneq soorlu qanoq pisinnaava? Inuk qinngasaartittoq filmiliarissinnarlugu filmi nakkarsaatiginiarlugu avitseqatigiissutaanera inatsisunik unioqqutitsinerusinnaava? – Aap. Inuit allat pissuserissaaffiginissaannik oqallinnermik taanna pilersitsisinnaavoq aamma inunnik allanik piumanngitsunik assililineq videoliornerlu inatsisunik unioqqutitsisuusinnaasoq erseqqissaasoqarsinnaalluni. Atuartut inuit allat killigititaannik assersuusiassaarusimassappata ilinniartitsisup atuaqatigiit ima apersorsinnaavai:

Imaalioraanni ajunngila...

- Ikinngut assileqatigeriarlugu ajorinnginneranik apereqqaarnagu nammineq ilisarnaatitut asseq atorlugu ajunngila?
- Atuaqat inunnit allanit naallertilluni uppittoq nunamullu tukkami annertoq filmiliareriarlugu avitseqatigiissutiginera ajunngila?
- Inuit allat timersorniarlutik atisalersortut assilillugit ajunngila?

Sungisarneq 8

YouTube atorlugu ilisarititsinerit

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Atuartut filmimik isiginnaarlutik filmimi qulequtarineqartut suunerinik misissueqqissaarnissaminnik uani sungiusartinneqassapput. Filmit naatsut pingasut atuartut isummersorfigissavaat ataatsimoorlutillu saqqummiussani suut soqutiginarnerpaanersut toqqartuissallutik. Atuartut ikinngutigiiinneq, ataqqinnineq, inatsisini allassimasut killigititallu sungiusaatigineqarnerini ilikkakkatik uani atussavaat.

Ilinniartitsisup atuartut eqimattanut marluk-pingasunik inuttalinnut immikkoortitissavai imaluunniit atuartut kisitsimmik tunineqartassapput normulu tunniunneqartup nalaanut inissittassallutik (peqataasut 1-mik normumik tunineqartut tamarmik 1-mukassapput aamma 2-mik normumik tunineqartut 2-mukassapput il.il.)

1. Eqimattat youtube-mi filmimik, Sikker Chats-imeersumit, isiginnaagassinneqassapput: https://www.youtube.com/channel/UCzBNM6TOcCOwumeltxL3rcg/videos?view=0&sort=dd&shelf_id=0
2. Eqimattat filmit pingasut isiginnaassavaat atuaqatiminnullu ataaseq saqqummiukkusutartik toqqarlugu
3. Eqimattat saqqummiussinerminni apeqqutit ukua akisassavaat:
 - Filmit allat marluk sunik qulequtaqarpat?
 - Filmi una sooq saqqummiussassatut toqqarpisiuk?
 - Filmimi uani suna qulequtarineqarpa?
 - Filmimi suna/ suut pingaarnerpaava/-ppat?

Eqimattap filmi takutissavaat aamma apeqqutit akissutaat saqqummiullugit.

Sungisarneq 9

Immissinnut apeqqarissaarfigigitsi!

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Atuartut sungiusarnermi uani attaveqaqatigiittarfinnik namminneq atuillutik naatsumik videoliussapput. “Tusagassiortuusaassapput” imminnullu apersortarlutik tamatuma kingorna paarlaattassapput. Atuartut attaveqaqatigiittarfinni piginnaasatik uani sungiusassavaat aamma namminneq isummatik internetimilu ajornartorsiutaasinnaasunik aaqqiissutissatut isigisatik oqaasertalersorlugit sungiusassallutik.

Tabletsisi oqarasuaatisiluunniit atorlugit videolioritsi. Atuartut marlukkaarlutik naatsumik videoliornerminni imminnut apersussapput, tamatuma kingorna video atuaqatigiinnut takutinneqassaaq atuaqatigiillu ataatsimoorlutik qulequttanik videoni takutinneqartunik eqqartuissapput.

- Illit isummat malillugu internetimi, oqarasuaammi aamma inuit attaveqaqatigiittarfiini suut pitsaanerpaappat?
- Illit isummat malillugu internetimi, oqarasuaammi aamma inuit attaveqaqatigiittarfiini suut ajoqutaasinnaappat?
- Oqarasuaammi, internetimi aamma inuit attaveqaqatigiittarfiini inuit allat annersinnaveersaarniarlugit imaluunniit aliasutsinnaveersaarniarlugit qanoq illit isumassarsiorsinnaavit?

Atuartut marluk imminnut apersortut piareerunik filmit atuaqatiminnut takutissavaat. Atuaqtigiit isumassarsiatsialattut isigissappatigik filmit angajoqqaat peqataanerini, ammasumik aaqqissuussinerni imaluunniit atuaqatigiit nuannannerini angajoqqaat peqataaffigisaanni aamma takutinneqarsinnaapput.

Sungisarneq 10

Isumassarsinermi ilorrisimaarnermut

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Sungiusarnermi uani atuartut sungiusaatini allani ilikkakkatik atussavaat aamma eqimattanngorlutik siunnersuutitsialannik allattuissapput internetimilu isumannaatsumik qanoq atuisinnaanerit malittarisassiussallugit. Sungisarneq 10 naalisarlugu una sungiusarneruvoq.

Ilinniartitsisup atuaqatigiit inuit attaveqaqatigiittarfiannik qanoq atuisarnerisut aperissavai – taakkua tamaasa allattarfissuarmut allattukkit tamatumalu kingorna pappiliaaqgamut nuullugit allattorlugit.

1. Atuartut eqimattanut ikinnerusunik inuttalinnut agguakkit – eqimattaq ataaseq atuartunik pingasut-sisamanik inuttaqartassaaq.

Eqimattap paappiliaq ataaseq makissavaa, tassani soorlu ima allaqqasoqarsinnaavoq: "Facebook" imaluunniit "Instagram" taanna aallaqqaasiullugu eqimattap sulinerminni apeqqutit pingasut ukua akissassavaat:

- Inuit attaveqaqatigiittarfiini suna ilorrisimaarnermik pilersitsisarpa?
- Inuit attaveqaqatigiittarfiani suliniut/sammisaq suna ilorrisimaarnermik nukittorsaassava?
- Suliniut/sammisaq taanna qanoq piviusunngortinneqarsinnaava?

2. Eqimattat atuaqatiminnut akissutitik saqqummiutissavaat.

Atuartsisup piviusunngortitsisarneq inernilersussavaa aamma eqimattat suliniutaannut/sammisaannut nalimmassaassalluni.

Sungisarneq 11

Atuaqatigiit siunnersuutai malittarisassaataallu pitsaasut

Ukunani fagini pisinnaavoq

- Kalaallisut
- Danskisut
- Inuiaqatigiilerineq
- Inuttut ineriartorneq

Siunertaq

Akullerni atuartut aamma atuarfimmit naammassisussat atuaqatigiittut ataatsimoorussamik kulturimik sammisaqartinnissaat pingaartuuvoq. Taamaattumik oqaloqatigiinnerit isumannaatsumik tamatigut naaneqartarnissaat atuaqatigiit ataatsimoorlutik malittarisassartaannik imaluunniit naleqartitassaannik oqaasertalersuissapput. Tassani atuaqatigiinni atuartut ataatsimoorlutik digitalimik atortorissaarutit atorlugit qinngasaarinaveersaernerit aamma inuit allat killigititaannik qaangiinaveersaernerit malittarisassiuutissavaat.

Meeqqat inuusuttullu internet atortillugu inooqatigiinnerini pitsaasumik avatangiisinik pilersitsinissaq anguniarlugu ataatsimoorlutik malittarisassaqaarnissaq isumassarsiatialaavoq. Red Barnet-imit malittarisassiornerup inerisartarneranut ilitsersuut una illit atuartitarni pissuserissaarnissat malittarisassiorneqarnerini atortaruk.

Atuaqatigiit malittarisassiortinneri pingasunut aggulussimasunut suleriuseqarluni pisarpoq; siulleq oqaloqatigiinneq, tullia malittarisassanik ineriartortitsineq pingajuat paasititsineq.

Atuartut isumaat suleriaatsimilu nassuertarneri taakkunani qitiutinneqassapput. Taamaattumik atuartut namminneq misigisaat aallaavigalugit oqarasuaat angallattaq internetilu atortillugit pissuserissaarneq sunaanersoq malittarisassiortoqassaaq.

Siunnersuutit pitsaasut malittarisassallu 1

Atuartut ilinniartitsisumit ikiortillutik nuanninngitsumik misigisatik assersuusiorfigisassavaat pinaveersaartitsillunilu pissusilersornissaminnut isumassarsianik inerisaassallutik.

Atuaqatigiit malittarisassaataat pappiliarsuarmut tamatuma kingorna allatorneqariarlutik atuarfimmi allagarsiunneqassapput angajoqqaanullu paasititsiniutigineqassallutik. Taassuma malitsigisaanik sammisassaqaartitsinerit qulequtserlugit atuartut angajoqqaamik qanoq inissimasarnissaannik oqallittoqarsinnaavoq.

Atuaqatigiit malittarisassa at ukiumut ataasiarluni eqqartorneqarlutillu nalimmassarneqartassapput.

Ilinniartitsisup atuaqatigiit eqimattanut agguassavai. Suliassap immikkoortuisa siullianni (oqaloqatigiinnermi) oqarasuaat angallattagaq internetilu atortillugit nuannersunik nuanniitsunillu misigisartakkaminnik imminnut oqaluttuutissapput oqaatsinillu ataasiakkaanik qulequtaaqqanik allattuissallutik.

Suliap immikkoortuisa siullianni eqimattanut apeqqutit.

Naatsumik ukua oqaluttuarikkat:

- Toqqaannartumik internet atorlugu nuannersumik attaveqatigiinnermik misigisaq
- Toqqaannartumik internet atorlugu nuanniitsumik attaveqatigiinnermik misigisaq

Eqimattanit oqaluttuat assigiiaarnerpaat atuaqatigiit tamarmiullutik eqqartussavaat. Ilinniartitsisoq ilitersuisuliullugu toqqaannartumik internet atorlugu nuannersut nuanniitsullu assigiinngitsut ilisarinarneqassapput.

Siunnersuutit pitsaasut malittarisassallu 2

Misigisat assigiinngitsut atuaqatigiinnit sussusersineqarneri aallaavigalugit atuartut eqimattanut uteqqissapput pinaveersaartitsiniarlunilu pissusilersuutigisassanik aamma pissuserissaarnermik eqqartuissallutik. Eqimattat siunnersuutit malittarisassallu ataasiakkaarlugit assersuusiorfigisarlugit oqaasertalersuissapput.

Suliap immikkoortuisa aappaanni eqimattanut apeqqutit.

Ilissi isumarsi malillugu meeqqat inuusuttullu qanoriliorsinnaappat:

- Toqqaannartumik internet atorlugu attaveqatigiinnermi nuannersumik pissusilersortoqassappat atuaqatigiit qanoriliorsinnaassappat?
- Aaqqiagiinnginneq qinngasaarinerlu pinaveersaarniaraanni qanoriliortoqarsinnaava?
- Meeqqanut inuusuttunullu siunnersuutit pingaarnit tallimat oqaasertalersorsigik

Eqimattat siunnersuutaat malittarisassaataallu atuaqatigiinnut saqqummiunneqassapput. Ilinniartitsisoq peqatigalugu atuaqatigiit siunnersuutit pingaarnit tallimat-arfineq-pingasut toqqartussavaat, tamatuma kingorna atuaqatigiit internetimik oqarasuaammillu angallattakkamik atuinermi malittarisassaattut pingaarnepaatut takkua malinniarsarissavaat.

Atuartut siunnersuutaat pitsaasut malittarisassatullu suliaasa assersuutitaat – ilinniartitsisup atuartut pisariaqartitsitillugit ikiortarsinnaavai.

Aaqqiagiinnginneq qinngasaarinerlu

- Sakkortuumik annernartumilluunniit allagarsiat akinngisaannarsigik
- Akiniaanaveersaarit, taamaalioruit ajortoq kaavittoq aallartiinnartussaassavat
- Nikassaasumik allatat nuannaralugit nalunaaqutsernaveersaakkit ("like"-rnaveersaakkit)

Inuit ataasiakkaat inuuneri assillu

- Inuit allat assingi avitsissutigittinnagit aperinneqqaartoqartassaaq akuersititseqqaartoqartassallunilu
- Assit eqqarsaatigilluakkamik atortarsigik – atisakippallaata ikkussuunnaveersaarsigik
- Assit internetimiittut atonerlunneqarsinnaaneri eqqarsaatigisarsigik
- Inuit attaveqaqatigiittarfiini kina kammattaarusunnerlugu/ akuerissanerlugu eqqarsaatigisaruk
- Ikinngutivit oqarasuaataasa normui allanut tunniutinngisaannakkit

Tamanut atuuttoq

- Oqarasuaat angallattagaq (klassimi/ bussimi) qaqugukkut atortassanerlugu pitsaanerpaanersoq eqqarsaatigiuk
- Oqaatsit atukkat iluamik atortakkit (akineqaruit nipi tusarusutat atorlugu oqaluttarit)
- Isissutit: akuttunngitsumik taarsertarnissaat eqqaamakkit
- Spil-it aqqutigalugit virus-it: Suut tamaasa akuerinaveersaakkit!
- Paasissutissat ilinnut tunngasut internet aqqutigalugu tunniussuutiginninnerini eqqarsaqaartarit
- Inuit internetimi imminnut ilisaritittut allarlunnaasinnaaneri eqqarsaatigisakkit

Angajoqqaat

- Inuusuttut internetimik atuinerminni angajoqqaatik peqataatikkusuttarpaat, sualuppallaanngitsumilli!

Atuaqatigiit ataatsimoorlutik malittarisassaat pappiliarsuarmut allatat immikkut ittumik ilusilersorneqassapput aamma illuatungeriinnut attuumassuteqartunut tamanut paasissutissiissutigineqassapput, ima:

- Klassimi pappiliarsuaq
- Assinga angajoqqaanut, angajoqqaat qanoq inissisimanissaanik atuartut oqaaseqaasiugai ilanngunneqassapput
- Assinga angajoqqaanut attaveqaataasunut agguanneqassaaq, taamaaliluni angajoqqaat tulliani ataatsimiisinnegalerpata taanna eqqartomeqassaaq
- Assinga atuarfimmi sulisunut attuumassuteqartunut: SSP, AKT, atuartut siulersuisui, atuarfiup atuagaataa il.il.

Malitseqartitsineq

Malittarisassanik nalimmassaaneq

Atuaqatigiit malittarisassaataat ukiumut ataasiarluni eqqartorneqartariaqarput nalimmassarneqartariaqarlutillu.

Digital-imik atortorissaarutit atorlugit qingasaarisoqaleraangat inersimasut qanoq atorsinnaavagut?

Toqqaannartumik internet atorlugu qingasaarisoqarnerani angajoqqaat ilinniartitsisullu inissisimaffissai atuaqatigiit sammillugit malitseqartitsisoqarsinnaavoq.

Oqaaseqaatit angerlaanneqarsinnaapput aamma/imaluunniit angajoqqaat ataatsimiinnerani qaqilerneqarsinnaallutik.

**Ilinniartitsissutissaq sanaajuvoq Meeqqat Ikiortigimit
aammalu PiSiu suleqatingalugu**

Kontakt

PiSiu, Det Grønlandske Kriminalpræventive Råd

Mail: dkr@dkr.dk

Tlf: +299 365125

Meeqqat Ikiortigit, Red Barnet Grønland

Mail: info@redbarnet.gl

Tlf: +299 563406